

ידיעות רמת-גן

לראשי המדינה, ובעיקר לראש הממשלה דוד בן-גוריון. דוד גרינברג, הבן, יודע לספר שבן-גוריון אכן קרא אותם בעניין. גם הוא שנא תקשורת.

"אין אני נוהג לעמוד 'בתור' עם יתר כותבי המאמרים בעיתוני ארצנו, להשמיע גם 'דעתי' על עניינים שהם משמיעים את 'דעתם', הסביר אצ"ג את עקרונותיו הפובליציסטיים בקיץ 1959, 'אני דווקא נוהג להעלות בעטי מה שהללו אינם כותבים עליו משום שיש דברים חשובים לדעתי, שהם נדחפים הצדה'.

מנעד התאריכים של המאמרים משתרע על פני שבע שנים שקטות יחסית, 1957 עד 1964. לא היו או מלחמות, רק תקריות גבול קטלניות מעת לעת, ואף לא מהפכים פוליטיים

מן הסתם אצ"ג גם העדיף לכתוב בעיתון שהיה מסוגל לקרוא, כי עם שאר העיתונאים היה לו קשה, כפי שיתברר בהמשך. תיעובו אותם דומה להפליא, או להחריד, לתיעוב

הימני את התקשורת בת זמננו. הבעיה היחידה עם 'ידיעות רמת-גן' הייתה השפעתו הזעומה, אך המשורר מצא דרך להתגבר עליה. הוא נהג לשלוח עותקים ממאמריו

כל כתביו של אורי צבי גרינברג מגיעים בשעה טובה אל התחנה הסופית. הוצאת מוסד ביאליק שיגרה עכשיו לעורכי מדורי הספרים

את הכרך ה-19 והאחרון של מפעל יצירותיו בעברית, כרך שכולו פרוזה. משורר הקטרוג והאמונה נהג לכתוב לפעמים פובליציסטיקה, ולפרסם את רובה בכמה עיתונאית נידחת - 'רחון עיריית רמת-גן. מדוע דווקא שם? ובכן, היו לו יחסים מיוחדים עם העורך זאב אלטגר שנמנה עם מעריציו ויתר מראש על ימרות עריכה. אנשי עט בדרגת אצ"ג מחבבים עורכים שאינם נוגעים להם במילים, בפסיקים, בנקודות ובסימני הקריאה.

35 שנה אחרי מותו של אצ"ג מתפרסם הכרך האחרון

של יצירותיו בעברית - מאמרים שפרסם במקומון נידח בין

1957 ל-1964 על נסיגות, לחץ בינלאומי, הר הבית,

מלחמת תרבות, טוהר נשק, ערבים, דמוקרטיה ושמעון פרס

יומן

עורך: ישי הולנדר
מערכת: יעלי נגיידמזרחי, איריס מושקוביץ, אלקנה ארליך, אברהם שפירא, אהבה פורטגנג, אווה מלך
עיצוב: אלישע נדב, דב כריש, גונן מעתוק
צילום השער: אריק סולטן
yoman@makorishon.co.il

"לדעתי, צריך לפזר את הכנסת בבית פרומקין ולהכריז על ממשלת חירום לאומית, כי הזמן דורש זאת ואויבינו פעילים. ויש לסתום את שק הפטפוט של המפלגות לכל עיתוניהן. אני בעד עיתונות ממשלת חירום לאומית, כי לא נוכל לעמוד בשום פנים בהפקר הדעות והדיבור הזה של אתמול והיום" (תש"ך, 1960)

בניין הכנסת הישנה, 1956 צילום: דוד אלדן, לע"מ

מפא"י וההסתדרות". ואז הוסיף: "אני רואה באקט זה ששמו ה'פרשה' - אקט של פגיעה בסמכות ראשה של המדינה. הנימוס הממלכתי מחייב כל עורכי העיתונים היומיים ושלעת ערב, ואת בחורי הרפורטאז'ה שלהם, שלא יחצו עטיהם למלחמת רכילות וליבווי להכות על הנייר; שיזכרו: שלא חילול דמוקרטיה מדומה כאן, אלא חילול סמכות ראשות המדינה".

התמיכה האצ"גית בכך גוריון הגיעה עד כדי תשוקה לביטול כוחני של הדמוקרטיה. באדר תש"ך (1960) פרסם ב'דיעות רמת-גן' מאמר שבימינו היה גורר את סגירת העיתון ואת העמדת מחברו לדין: "לדעתי, צריך לפזר את הכנסת בבית פרומקין ולהכריז על ממשלת חירום לאומית, כי הזמן דורש זאת ואויבינו פעילים. ויש לסתום את שק הפטפוט של המפלגות לכל עיתוניהן. אני בעד עיתונות ממשלת חירום לאומית, כי לא נוכל לעמוד בשום פנים בהפקר הדעות והדיבור הזה של אתמול והיום".

אחרי חודשים הוא תקף שוב: "מתפלל אני שמשטר פרלמנט המפלגות והסיעות הזה יחוסל בהדרגה, אם לא ביד חזקה. ושממשלת בחירים ולא של נבחרים, ממיטב בעלי המוח והדעת במדינה, תשים עלינו עול מלכות". וגם: "כל משטר דמוקרטי שלא במקומו ושלא בזמנו ושלא בעם כתיקונו אינו אלא סכנה מוחלטת לקיום העם והמדינה" (טבת תשכ"ב, 1960).

אחרי הבחירות הסוערות של 1959 כתב אצ"ג שלא היה בהן טעם, כי הרי אין הבדל אמיתי בין המנצחים למנוצחים. וכך הוא סיכם את המערכה: "היתה התלקחות מוחות. מיליונים לירות ישראליות זרמו חוצה. להג גרונות ורמיקול, הרעישו עולמות, והלכנו לקלפי. ובחרנו - באשר בחרנו אתמול ושלשום - ונגמר. באתי לבית פרומקין וראיתי בעיני הבשר: כיצד התנשקו אנשי הימין המגודף עם מפא"י".

בניגוד למנהיג האופוזיציה מנחם בגין, אצ"ג תמך בממשל צבאי על ערביי ישראל. הוא חשש מעוצמתם הדמוגרפית וחשב שהם מנצלים לדעה את טוב לבה של הדמוקרטיה העברית: "סוג אורחי מדינה דמוקרטית, כסוג אורחי המדינה הערבית, אין אתה מוצא בשום מקום בעולם. רק כאן - בגן עדן התחתון הדמוקרטי ששמו: איסראיל".

קהילת צרכני מילותיו ב'דיעות רמת גן' היתה זעומה. בכל זאת, הוא התייחס אליה ברצינות גמורה והשתמש בה כנקודת משען ארכימדית להסתערות על התקשורת כולה. היחס הסלחני של העיתונות לגילויי בוגדנות ערבית הפיק ממנו זעם ליברמני: "כל מי שפוגע במדינה כסוכן או כמרגל ונתפס - מיד קמים במערכות העיתונים מליצי יושר, רכי לב ליריים והומניים; מתעוררים פרופסורים ירושלמים וחפאים, ומוצאים לחובה רליגיוזית לרכך את כל עניין החשד; ומוצאים אפילו הצדקה, גם לטהר זכותו של אדם להשמיע דעה מנוגדת לדעת השררה".

אצ"ג עצמו השמיע רוב הזמן דעה מנוגדת לדעת השררה. לכן היה נרעש ביום העצמאות תשי"ז (1957) כשהוכתר כחתן פרס ישראל לספרות יפה: "הופתעתי, כמו שאומרים הופתעתי מאוד, בקבלי את הידיעה על הענקת פרס מדינת ישראל לי - הנידח בקרן זוית שלו, מעבר לשטח המפלגות, ולבו הולם מנגד למראות ההתגלות. אין זאת כי יש שכר לשנות לפידים רצופות; אין זאת שאדם מסוגי מושג בעיני ההשגחה העליונה, כי אכן מיטב השיר אמתו, והאמת מנצחת".

חתן פרס ישראל 1957 האמין שהאמת השירית לדורותיה תסייע לנו בעימות העתידי בשאלת הבעלות על הארץ. צריך לקרוא פעמיים את דבריו בנדון כדי לפענח אותם, אך בהחלט מומלץ. הם עכשוויים מאוד: "הערביים היו כביכול, במציאות, יושבי ארץ ישראל על השטח. ואולם אנחנו נשארו כל הזמן בעלי הארץ הזאת החוקיים - עליפי הכתב. בכוח כתבי הכיסופים לבלי הפוגה כל הזמנים אנו נוהלים שוב את מחוחות הארץ הזאת גם בחזקת היד. אילו היו להם לערביים כתבי כיסופים כאלה על הארץ הזאת - והיו גם הם השליטים. ויען להם אין כאלה - הננו כאן בעלי הארץ לצמיחת, ולנו הארנות. וירושלים - ירושלים לעולם".

החוג גולדה מאיר ואת סגן שר הביטחון, שמעון פרס. כן, אותו שמעון פרס. אצ"ג טען שאינם ניצבים איתן מול הלחצים הבינלאומיים להחזרת פליטים ולתיקוני גבול. נמיכות הדעת הלאומית הוציאה אותו מדעתו: "ואם מזכה אותנו פקח אר"ם או סוכן נוכרי כאמירה קומפלימנטית (מחמאה - ח"ס) על תבונת ההתאפקות היהודית ב'תקרית' הפרובוקטיבית מצד הערביים, הרי מכריז השלטון ואחריו גם העיתון היומי: 'ניצחון מוסרי'. ההרוג היהודי באביב נעוריו לוחך עפר בינתיים".

אחרי שיהודה עמיחי פרסם בעיתון שיר אהדה לאנשי האר"ם בארמון הנציב, הסתער אצ"ג גם עליו בשצף אירוניה: "הנה קראתי בשבת ראש חודש אייר זה, ב'למרחב', דברים שמספרים סופרים, כותבי שירים, שלעולם לעולם לא ייחשבו ראויים להיכנס אפילו בפלוש (מסדרון - ח"ס) של היכל השידה, אבל הם אושפזין ממללים בכל סוכות העיתונים בערבי שבתות". פרופסור דן מירון, עורך הכתבים, מעיד בשולי הכרך הטרי ש"גם התרבות הישראלית של התקופה, שעל רובה ככולה חלש השמאל הציוני המתקדם והחילוני במובהק, נראתה לו (לאצ"ג - ח"ס) לוקה באותה קטנות מוחין שפגעה בהנהלה המדינית".

כשהתלקחה פרשת לבון נחלץ אצ"ג לעזרת ראש הממשלה כאילו היה מפא"יניק מבטן ומלידה. הוא ציין שהימין לא עולל לבך גוריון מה שמעוללים לו כעת אנשי מחנהו: "את כוס התרעלה לראש הממשלה מר רוד בכך גוריון לא הגישו ידיהם של לוחמי חירות ישראל מאנשי זאב ז'בוטינסקי, בעלי הטינה והמכאוב מאותו ליל עלילות הרצח על שפת הים (פרשת ארלחורוב - ח"ס), אלא ידי נאמן בית

קוטביים. מדינת היהודים הצעירה התרכזה בכנייה ובפיתוח. כי אכן גן עדן היא לנו מדינת ישראל", התרונן אצ"ג ערב יום העצמאות ה-12. גם מפלס הכנרת הגואה בימים שלפני המוביל הארצי הסב לו נחת. לבו התרחב כשאייכמן נלכד. הוא שמח לא פחות כשאייכמן נתלה.

אף על פי כן נפשו הייתה מרה עליו. מערכת הניטור הסיסמית שלו אבחנה את התחלואים הלאומיים שמתחת לפני השטח. אצ"ג חשב שאין טעם בלי טעם קיום לאומי. לדעתו, היהודים התרגלו חיש קל למדינתם. באופן מוחזר הם קשורים לארץ הרבה פחות מאשר אבותיהם בגלות: "דורות אחרי דורות בעם ישראל הגולה, דבקים היינו בצירוף המילים הקדוש: ארץ ישראל! עד שזכינו סוף סוף להיפטר משלטונם של זרים בחלקה של הארץ וקראנו לה למדינה היהודית כאן: ישראל... והנה נעלמה כצל עובר ארץ ישראל מפנינו, ואף אחד מן הנואמים ומהעיתונאים אינו טועה ואינו פולט אף פעם אחת את אותו צירוף מילים - ארץ ישראל" (טבת תשכ"ב, 1961).

בעל הטור הרמת-גני, המצפן הלאומי, השתייך למיעוט יהודי מבטל שלא השלים עם חלוקת הארץ במלחמת השחרור. הוא כעס על אלה שכן השלימו. "לשנה טובה יהודים, לשנה הבאה מעבר לשער מנדלבאום: בחר הביתו", איחל לקומץ קוראיו בערב ראש השנה תשכ"א, שבע שנים לפני שחרור ירושלים. שער מנדלבאום היה או מעבר הגבול בין שני חלקי העיר. אצ"ג קינא קנאה עזה בגויים שיכלו לעבור בו, ובו ליהודים שלא קינאו: "אנו היהודים עומדים בשער מנדלבאום (הארזי) ומלווים באדיבות ג'נטלמנית את המוסלמים והנוצרים אל מעבר השער הזה, כאילו לא לירושלים הלב שלנו, כאילו לא לבית לחם ולחברון".

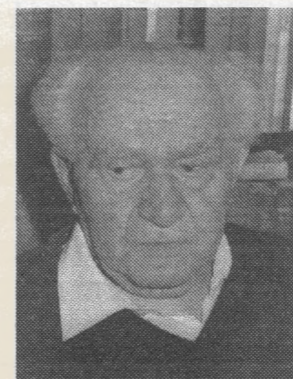
הוא האשים בעקיפין, רק בעקיפין, את כך גוריון בהחמצת הסיכוי להשתלט על הר הבית בתש"ח: "יכולנו להיות בהר הבית היום, שליטי ירושלים ממש. שום מכשול לא עמד לנו בדרך לגדולה. המכשול היה, שלא פעמו בממשלה פעימות המצפון ההיסטורי. בחורים גיבורים היו בדרך לכיבוש הגדול - וקיבלו פקודה אומללה לא לעלות להר הבית, ראש כל מאוויי האומה כמשך הדורות. נותני הפקודה לא התכוונו חסוהיללה לרעתנו. הם רק התחשבו עם מה יאמרו הגויים" (ערב חנוכה תשכ"א, 1961).

יודע צדיק נפש בהמתו, ויודע משורר לאומי נפש עמו. אצ"ג היה משוכנע שחר הבית ישוב בהקדם לידי היהודים, אבל הוא גם ניחש שהם יהססו לממש את ריבונותם בו. ערב תשעה באב תש"ך (1960) טען שאילו שוחררה ירושלים על ידי יהודי רור, "היו ודאי קובעים שלט על הר הבית: מקום קודש למוסלמים". אי, כמה שצדק.

לעומת מרירותו בענייני הר הבית, היה סלחן באופן מפתיע לנסיגה המהירה מסיני בתום מבצע קדש. "בטוחני, שבך גוריון זה, שציווה לסגת, היה מוכרך עד היסוד באותו ליל ההודעה בכנסת", כתב. דוד גרינברג גילה לי שאביו ניסה לנצל את ימי השרות המעטים של צה"ל בסיני לצורך ארגונו של מעמד הר סיני חדש בנוכחות גדולי עולם. כך גוריון אהב את הרעיון, אך פקפק ביכולת הנפשית של הדור לעכל אותו. "אורי צבי", הוא אמר, "אבל מי יישא שם דברים בפני העם?"

אחרי מבצע קדש שקטה הארץ, אך מדינת ישראל המשיכה לשלם מס דמים קבוע בגבולות. אצ"ג האשים את בני מדינתו בהדחקת התופעה ובשכחת הקורבנות. אחרי פעולת תגמול לא מוצלחת בצפון, הוא כתב: "הנהגה מת אחינו החייל יצחק שנאחה, בן 21, אחד מפצועי נוקיב, והובא לקבורה בקיבוץ נען. עם מותו של יצחק שנאחה מגיע מספר הנופלים ב'פשיטת נוקיב' לשמונה. גם את אלו שמונה הגויות לא נשאנו בראש חוצות, ולא הלכנו ברבבות אחרי נושאייה לקבורה, ולא כובו נגוהות הסינמה וב'בארי', ולא פסקו הכינוסים של הדואגים לכתולי הדמוקרטיה".

בקרית הממשלה ובעיתונים שררה גם דאגה גדולה לגורל היחסים עם העולם. אצ"ג לעג לה שוב ושוב. "מדינה בחסד תצפית אר"ם", עקץ. שורות רבות במאמריו הוקיעו את הדיפלומטיה הישראלית הנרצעת, את שרת

השתכנע. דוד בן גוריון צילום: חנייה הרמן, לע"מ

הותקף. יהודה עמיחי צילום: משה שי, בלאש 90